

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК330.341

*Волощук К.Б.,
д-р екон. наук, професор, зав. кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Волощук В.Р.,
канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Подільський державний аграрно-технічний університет*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємств викликано необхідністю збалансованості інтересів держави, науки, бізнесу та суспільства; оптимізації заходів державної підтримки з метою успішної реалізації інноваційних проектів суб'єктів інноваційної діяльності з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Держава має відігравати головну роль у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств України, створюючи сприятливі умови для здійснення ними науково-дослідної діяльності, запроваджуючи різні види податкових і амортизаційних пільг. Однак, існує проблема, яка полягає в тому, що в нашій країні дія цих пільг періодично призупиняється і не враховуються пріоритети інноваційного розвитку.

В Україні не набула достатнього рівня розвитку інституційна інфраструктура фінансової підтримки інноваційної діяльності. Позабюджетні галузеві фонди підтримки наукових ініціатив та спеціалізовані фінансово-кредитні установи не стали дієвими учасниками реалізації на макро- і мікро-рівнях інвестиційно-інноваційної політики, спрямованої на технічну модернізацію підприємств, запровадження новітніх науково-технічних розробок та відродження вітчизняного конкурентоспроможного виробництва. Інноваційний розвиток економіки України потребує зростання інтелектуального капіталу, що неможливо без реструктуризації ринків праці, капіталу, товарів, ресурсів та, відповідно, нарощування стратегічного і підвищення ефективності використання наявного потенціалу підприємств.

Тому необхідне врегулювання підтримки та розвитку інноваційної діяльності та впровадження підприємствами інновацій, створення прозорого сприятливого інвестиційного клімату в державі, що стане подальшою базою для активізації обміну науковими знаннями та технологіями, стимулювання надходження інвестицій, активізації зовнішньої та внутрішньої торгівлі, створення нових робочих місць, що сприятиме підвищенню добробуту населення та конкурентоспроможності національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велике значення з точки зору обґрунтування загальнотеоретичних засад інноваційного менеджменту й сутності та ролі інновацій в економіці підприємств мали праці Й. Шумпетера [1], П. Друкера [2], Б. Санто [3], Б. Твісса [4] тощо. Результати досліджень інноваційної діяльності підприємств та питання, що певною мірою стосуються проблематики управління їх інноваційним розвитком, останнім часом висвітлювалися в наукових публікаціях С. Ілляшенка і Ю. Шипуліної [5; 6], В. Гриньова, В. Власенко [7], І. Федулової [8], П. Микитюк, Ж. Крисько, О. Овсянюк-Бердадіна, С. Скочиляс [9], С. Шкарлет, В. Ільчук [10] та інших. Однак, незважаючи на суттєві надбання теоретико-методичних досліджень, на даний час не сформовано єдине чітке наукове визначення практичного залучення джерел фінансування, оптимізації витрат, видів та способів активізації підприємницької діяльності, варіантів взаємодії зацікавлених сторін для забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є визначення стану і ключових передумов формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємств. Вказана мета визначила низку завдань, що потребують вирішення: узагальнити тенденції інноваційного розвитку підприємств; систематизувати способи розширення джерел фінансування інноваційної діяльності; проаналізувати динаміку і визначити варіанти оптимізації витрат на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт; визначити результати впровадження інновацій та виділити основні види та способи активізації

інноваційної підприємницької діяльності, запропонувати формування інноваційної стратегії підприємства для забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення численних наукових джерел, у яких так чи інакше йдеться про інноваційний розвиток, дозволили встановити, що нині сформувався два основних підходи до розуміння цього терміна: 1) предметно-технологічний, або орієнтований на науковий результат, який, зокрема, простежується у працях Й. Шумпетера [1] та ін., при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності; 2) функціональний, що зустрічається у працях Б. Санто [2], Б. Твісса [3] та ін., у яких інноваційний розвиток пов'язують із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проектів тощо. Водночас в більшості випадків нині як у дослідженнях вітчизняних, так і іноземних науковців термін «інноваційний розвиток» використовується, коли йдеться про відповідний тип розвитку на макрорівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу в процесі економічного розвитку країни, регіону, формування так званої знаннєвої економіки, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо.

Удосконалення виробництва повинно здійснюватися на основі інноваційної діяльності на різних стадіях циклу «наука-виробництво-споживач». В результаті здійснення науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт одержують інноваційний продукт (новини), а запровадження його у господарську практику визнається за інновації (нововведення).

Інновації – це новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва або соціальної сфери. Процес застосування вперше у виробництві нових наукових здобутків, тобто інновацій, започатковує інноваційну діяльність. Прийняття і реалізація відповідних рішень щодо матеріалізації наукових здобутків характеризують сутність і становлять зміст інноваційних процесів. Інноваційні процеси – це сукупність прогресивних, якісно нових змін, що постійно виникають у складних виробничо-господарських системах на основі використання наукових досягнень. Інноваційні процеси започатковуються певними галузями науки, а завершуються у сфері виробництва. Інноваційний процес здійснюється за схемою «наука – інновації – виробництво».

Інноваційний продукт (новина) є результатом виконання інноваційного проекту і науково-дослідною або дослідно-конструкторською розробкою нової технології (в тому числі інформаційної) чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії.

Україна зайняла 46 місце в рейтингу інноваційних країн проти 42-го в 2017 році. Найбільше похитнуло позиції нашої країни падіння оцінки якості освіти. Україна разом з Новою Зеландією стали найбільшими лузерами рейтингу Innovation Index, адже обидві втратили відразу по 4 позиції. Причому позиції України знижуються третій рік поспіль. У 2015 році вона займала 33 місце, в 2016 – вже 41, зараз – 46. Згідно з оцінками Bloomberg, сьогодні Україна випереджає в інноваційному розвитку лише Кіпр, Південну Африку, Іран та Марокко. Лідирує в рейтингу Південна Корея, вже п'ятий рік поспіль. Друге місце дісталось Швеції, третє – Сінгапуру. Інноваційний ривок Сінгапуру забезпечили досягнення в галузі освіти. Активно фінансується науково-дослідна діяльність, розвиток високотехнологічних виробництв [11].

Проведемо аналіз джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у Хмельницькій області на основі даних табл. 1.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, тис грн

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	інші джерела
2010	749588,2	31929,0	–	213992,0	501773,0
2011	898520,2	91673,8	–	24474,6	782371,8
2012	225196,2	65822,3	–	733,9	158640,0
2013	113120,1	94305,8	–	–	18814,3
2014	133121,2	76291,2	–	–	56830,0
2015	66659,4	54952,0	–	–	11707,4
2017	24552,5	23547,9	–	–	1004,6
Відношення 2017 р. до 2010 р., %	3,3	73,8	*	*	0,2

Джерело: розраховано авторами на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області [12]

Дані табл.1 вказують на те, що за аналізований період, а особливо за останні два роки суттєво скоротились обсяги за всіма джерелами фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. Така ситуація потребує невідкладних змін у вирішенні даної проблеми, оскільки негативно відобразатиметься на перспективах розвитку.

Ефективність проведення реструктуризації підприємств та економіки на інноваційних засадах у цілому залежить від оптимального співвідношення джерел фінансування та напрямків інноваційного розвитку. Невід'ємною складовою стратегії фінансової підтримки інноваційного розвитку є створення умов для найширшого залучення різноманітних джерел фінансування та мотивації суб'єктів інноваційного процесу.

Розглянемо динаміку витрат за 2010-2017 роки на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт у Хмельницькій області на основі даних табл. 2.

Таблиця 2

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт

Роки	Обсяг витрат – усього	У тому числі на виконання		
		фундаментальних наукових досліджень	прикладних наукових досліджень	науково-технічних (експериментальних) розробок
2010	6164,0	1247,8	3570,2	1346,0
2011	7389,8	1574,5	4230,2	1585,1
2012	13932,6	1664,2	10487,0	1781,4
2013	12715,5	1969,9	9813,4	932,2
2014	14485,8	2269,8	9758,8	2457,2
2015	15445,1	2512,9	10841,9	2090,3
2016	12959,2	8664,6	1844,1	2450,5
2017	17510,0	13278,8	974,5	3256,7
Відношення 2017 р. до 2010 р.	2,8 рази	10,6 рази	27,3%	2,4 рази

Джерело: розраховано авторами на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області [12]

Як видно із даних табл. 2, за 2010-2017 роки витрати на виконання наукових досліджень у Хмельницькій області зросли загалом у 2,8 рази та майже аналогічно в 2,4 рази на науково-технічні (експериментальні) розробки. Слід відмітити значний ріст витрат на фундаментальні дослідження у 10,6 рази, та суттєве скорочення розходів на прикладні наукові розробки, тобто на даний час бачимо чітку тенденцію до концентрації зусиль на фундаментальних розробках поряд зі значним спадом у прикладній сфері, що дає змогу зробити висновки про необхідність комерціалізації та запровадження у практику результатів наукових досліджень.

Інноваційна підприємницька діяльність – це особливий процес організації господарювання, що базується на постійному пошуку нових можливостей покращання техніко-технологічних факторів виробництва. Вона пов'язана з готовністю підприємницької структури брати на себе ризик по здійсненню нового проекту, а також виникаючу при цьому фінансову, соціальну і моральну відповідальність. У загальному вигляді інноваційну підприємницьку діяльність можна визначити як суспільний економічний процес, що приводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продукції, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень.

Розглянемо результати впровадження інновацій на промислових підприємствах на основі даних табл. 3.

Аналіз даних по впровадженню інновацій на промислових підприємствах вказує на зниження інноваційної активності підприємств. За аналізований період знизилась питома вага підприємств, що впроваджували інновації та реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, скоротилась кількість впроваджених нових технологічних процесів, нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів.

На практиці виділяють три основних види інноваційної підприємницької діяльності у сфері:

- техніко-технологічного забезпечення виробництва;
- збільшення виробництва, підвищення якості і здешевлення продукції;
- соціального розвитку підприємств та сільських територій.

Перший вид інноваційної підприємницької діяльності пов'язаний з процесом кількісного і якісного оновлення виробничого потенціалу, який забезпечить підвищення продуктивності праці, економію енергоресурсів, сировини і матеріалів та відповідне збільшення маси прибутку.

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Кількість впроваджених нових технологічних процесів, од	У т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих	Кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції, од	У т.ч. нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2010	16,0	42	19	36	13	0,3
2011	20,9	44	14	43	12	2,1
2012	22,2	32	11	27	6	2,3
2013	17,9	24	5	23	9	1,6
2014	9,9	11	4	11	5	0,9
2015	12,3	9	6	24	13	0,7
2017	5,7	7	...	7
Відхилення 2017 р. до 2010 р. (+;-)	-10,3	-35	*	-29	*	*

Джерело: розраховано авторами на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області [12]

Другий вид інноваційної підприємницької діяльності представляє собою процес якісного удосконалення продукції, її здешевлення, розширення асортименту, який направлено на повніше задоволення потреб населення.

Третій вид інноваційної підприємницької діяльності пов'язаний з розширенням і покращанням сфери послуг для населення, сприяє поліпшенню умов для праці та відпочинку персоналу підприємства.

Підвищення ефективності матеріального виробництва та забезпечення конкурентоспроможності продукції ґрунтується на використанні нової високопродуктивної техніки та прогресивної технології, застосуванні сучасних організаційних форм та економічних методів господарювання.

В практиці можна виділити три способи інноваційної діяльності:

– внутрішньої організації, коли інновація створюється і освоюється всередині фірми її спеціалізованими підрозділами на базі планування і моніторингу їхньої взаємодії по інноваційному проекту;

– зовнішньої організації при допомозі контрактів, коли замовлення на створення і освоєння інновації розміщується між сторонніми організаціями;

– зовнішньої організації за допомогою діяльності венчурних підприємств.

Встановлено, що на практиці найчастіше використовується другий спосіб організації інноваційної діяльності – фірма розміщує замовлення на розробку новини, а освоює її власними силами. Відносна рідкість використання першого способу пояснюється недостатнім науковим потенціалом підприємств різних галузей економіки. Для реалізації інноваційного проекту фірма засновує дочірню венчурну фірму, яка залучає додаткові сторонні засоби (кошти) - третій варіант, перебуває у стадії формування.

На даний час, як свідчать дані табл. 4, підприємства, що займалися інноваціями, не проводять внутрішні і не залучають зовнішні дослідження і розробки і не використовують інших варіантів співпраці.

Необхідність інноваційної підприємницької діяльності обумовлена: потребами підвищення техніко-технологічного рівня виробництва; збільшенням витрат і погіршенням економічних показників діяльності підприємства; моральним старінням техніки і технології; підвищенням ефективності виробництва на основі впровадження нової техніки; економічною доцільністю посилення інтенсивних факторів розвитку виробництва на основі використання досягнень науково-технічного прогресу у всіх сферах економічної діяльності; важливістю розвитку творчості винахідників і раціоналізаторів та використання їхніх пропозицій.

Для забезпечення ефективного розвитку пропонуємо розробку інноваційної стратегії підприємства, яка полягає в тому, що ефективний розвиток підприємства пов'язаний з отриманням переваги над конкурентами і збільшенням прибутку шляхом постійного оновлення номенклатури

виробів та розширення напрямів діяльності. Інноваційна стратегія визначає логіку бізнес-поведінки підприємства на основі інновацій і тому відіграє роль важливого чинника конкурентоспроможності та успішності будь-якої комерційної організації на світовому ринку, особливо в умовах глобалізації.

Таблиця 4

Інноваційна активність промислових підприємств

	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками, тис грн					
			дослідження і розробки	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР			
2010	16,9	749588,2	17,5	–	17,5	–	58723,4	690847,3
2011	22,3	898520,2	–	–	–	–	93741,2	804779,0
2012	22,5	225196,2	151,9	–	151,9	–	96313,0	128731,3
2013	18,2	113120,1	–	–	–	35,5	109367,0	3717,6
2014	11,0	133121,2	–	–	–	191,3	128533,2	4396,7
2015	12,3	66659,4	–	–	–	–	63356,6	3302,8
2017	5,7	24552,5	–	–	22282,3	...
Відношення 2017р. до 2010 р., %	-11,2	3,3	*	*	*	*	38,0	*

Джерело: розраховано авторами на основі даних [12]

Формуванню практичних методів реалізації довготермінових інноваційних завдань передують побудова стратегії інноваційного розвитку підприємств. Стратегію інноваційного розвитку доцільно визначити з врахуванням інноваційного клімату галузі та інноваційного потенціалу підприємства (рис. 1).

Інноваційний клімат галузі (ІКГ)	високий	Перспектива стати лідером у сфері інноваційних досліджень і розробок	Перспектива розвитку інноваційної діяльності за сприяння факторів зовнішнього середовища
	низький	Досягнення високих результатів в інноваційній сфері за рахунок використання внутрішніх ресурсів і можливостей	Інноваційна діяльність можлива за умов докладання значних зусиль та прагнення протистояти конкурентам
		високий	низький

Інноваційний потенціал підприємства (ІПП)

Рис. 1. Матриця стратегічних інноваційних перспектив розвитку виробничого підприємства

Джерело: удосконалено авторами на основі [10]

Як видно із рис.1, матриця стратегічних інноваційних перспектив розвитку виробничого підприємства має розміри 2x2 і дає змогу індивідуально визначити стратегічні орієнтири розвитку з врахуванням інноваційного клімату галузі та інноваційного потенціалу підприємства.

Особливу увагу звертаємо на необхідності врахування взаємозв'язку інноваційного та економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки. Прогноз, розроблений за трьома сценаріями та ґрунтується на аналізі розвитку економіки у 2016 році та двох попередніх роках, поточної економічної ситуації, прогнозові, що враховує вплив зовнішніх та внутрішніх чинників та містить бачення перспективи розвитку економіки України у 2018-2020 роках (у цілому та за секторами

економіки). Крім того, прогноз враховує рекомендації Міжнародного валютного фонду, однак не включає інноваційну складову. Сценарії 1 та 2 передбачають активне впровадження економічних і соціальних реформ, визначених у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року [13].

При цьому за першим сценарієм більш помірними вбачаються темпи адаптації бізнесу до нових умов, враховуючи збереження значних викликів та ризиків в економіці. Відповідно за цим сценарієм у 2018 році прогнозується зростання ВВП на рівні 3 відсотків, у 2019 році - на 3,6 відсотка, у 2020 році – на 4 відсотки. За другим сценарієм економічний та соціальний розвиток відбуватиметься на фоні більш оптимістичних очікувань щодо адаптації бізнесу до зміни економічних умов, а також більш динамічного зрушення соціальних показників, зокрема, зростання соціальних стандартів та нижчого рівня безробіття. За цим сценарієм прогнозується зростання ВВП на 4 відсотки у 2018-2019 роках та прискорення до 5 відсотків у 2020 році.

Третій сценарій враховує нестійкість тенденцій світової економіки і передбачає дещо гірші зовнішні умови розвитку, ніж у попередніх сценаріях.

Негативний вплив зовнішньої кон'юнктури послаблюватиме можливості, в першу чергу фінансові, щодо впровадження реформ. За цим сценарієм у 2018 році прогнозується зростання ВВП на рівні 1,2%, у 2019 році – на 1%, у 2020 році – на 1,7%, індекс промислового виробництва у 2018 році становитиме 105,0% за рахунок стабільної роботи потужних промислових підприємств: ДП ПАТ «Оболонь», ПАТ «Подільський цемент», ПАТ «Укрелектроапарат», ДП «Новатор», ВП «Хмельницька АЕС»; освоєння нових видів конкурентоспроможної промислової продукції; приріст валової продукції сільськогосподарства по всіх категоріях господарств становитиме 3,0% за рахунок вчасного та якісного посіву та збору сільськогосподарських культур, введення в дію тваринницьких комплексів; експорт місцевих товарів збільшиться на 6,2%, обсяг імпорту – на 4,1%.

Для досягнення високої ефективності процесу виробництва в умовах ринкової економіки недостатньо мати сучасне технічне обладнання, знаряддя та високоякісні предмети праці, необхідна також відповідна організаційна система зв'язків між наукою, виробниками та споживачами продукції. Принциповий взаємозв'язок між вказаними поняттями може бути виражений різницею умовного економічного результату та повних капітальних вкладень і, залежно від рівня господарювання, може отримувати рівень: національний; підприємства. Активне використання цих джерел підвищення ефективності виробництва (діяльності) передбачає здійснення комплексу заходів, які за змістом характеризують основні напрями розвитку та вдосконалення науково-дослідної та виробничо-комерційної діяльності суб'єктів господарювання.

Дієвий механізм підвищення ефективності функціонування підприємства має забезпечити: інноваційний розвиток економіки, зорієнтований на зростання добробуту суспільства на основі ефективної взаємодії держави, науки та підприємницької діяльності; відповідності стратегічним цілям розвитку; формування синергетичного ефекту; створення привабливої системи мотивації діяльності персоналу та прийняття ефективних управлінських рішень; адаптивність до змін зовнішнього середовища; повноту та збалансованість задоволення інтересів зацікавлених осіб.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, політика інноваційного розвитку має базуватися на логіці реалізації інноваційного продукту, а саме включати фінансове забезпечення освіти і науки (науково-дослідні роботи і програми), мотивації виробництва та продажу інноваційних продуктів. Ефективність фінансової політики інноваційного розвитку залежить від сприйняття інноваційного продукту, формування ринку інноваційних технологій та зростання попиту на них.

Для забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємства необхідно визначити резерви збільшення інноваційної активності, створити потужний інноваційний потенціал, з'ясувати інноваційні пріоритети, спрямовані на задоволення потреб ринку. Реалізація інноваційних проектів з модернізації і реконструкції основних засобів виробництва потребує чіткого визначення виробничої програми підприємства. Звідси зростає роль інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у галузі інноваційного розвитку. Інформаційне забезпечення має враховувати систему показників для визначення економічної ефективності інновацій, обсяг попиту на інноваційну продукцію, що надається за умов маркетингової організації інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток підприємств може забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку, підвищити інноваційний рейтинг України у цілому.

Бібліографічний список

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1982. 455 с.
2. Друкер П.Ф. Бизнес и инновации / пер. с англ. и ред. К.С. Головинского. Москва; Санкт-Петербург; Киев: Вильямс, 2007. 432 с.
3. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / пер. с венг.; общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. Москва: Прогресс, 1990. 295 с.
4. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / сокр. пер. с англ.; науч. ред. К.Ф.

Пузыря. Москва: Экономика, 1989. 271 с.

5. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми: ТОВ «ТД «Папірус», 2010. 624 с.

6. Шипуліна Ю.С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. Т. I. № 4. С. 103-112.

7. Гриньова В.М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 200 с.

8. Федулова І.В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства. *Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій*. 2010. № 36. С. 114-118.

9. Микитюк П.П. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ». 2015. 224 с.

10. Шкарлет С.М., Ільчук В.П. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. Чернігів: Чернігів. нац. технолог. ун-т. 2015. 308 с.

11. Інновації без овацій: URL: <https://agroday.com.ua/2018/01/24/gryzit-nauku-ukrayina-tretij-rik-vtrachaye-pozytsiyi-v-rejtyngu-innovatsij/> (дата звернення: 19.03.2018).

12. Інновації у Хмельницькій області. URL: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm> (дата звернення: 04.04.2018).

13. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250057723> (дата звернення: 05.04.2018).

References

1. Shumpeter, Y. (1982), *Teoriia ekonomicheskogo razvitiia (Issledovanie predprinimatelskoy pribyli, kapitala, kredita, protsenta i tsikla koniunktury)* [The Theory of Economic Development (A study of business profits, capital, credit, interest, and cycle conditions)], Progress, Moscow, Russia, 455 p.

2. Druker, P.F. (2007), *Biznes i innovatsii* [Business and innovation], Viliams, Moscow, St. Peterburg, Russia, Kiev, Ukraine, 432 p.

3. Santo, B. (1990), *Innovatsiia kak sredstvo ekonomicheskogo razvitiia* [Innovation as a means of economic development], Progress, Moscow, Russia, 295 p.

4. Twiss, B. (1989), *Upravlenie nauchno-tekhnicheskimi novovvedeniami* [Management of scientific and technological innovation], Ekonomika, Moscow, 271 p.

5. Illiashenko, S.M. (2010), *Marketynh. Menedzhment. Innovatsii* [Marketing. Management. Innovations], TOV "TD "Papyrus", Sumy, Ukraine, 624 p.

6. Shipulina, Yu.S. (2011), "The development of theoretical and methodological foundations for the transition of enterprises innovative way of development", *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 4 (1), Vol. I, pp. 103-112.

7. Hrynova, V.M. (2005), *Orhanizatsiini problemy innovatsiinoi diialnosti na pidpriemstvakh* [Organizational problems of innovative activity of enterprises], monograph, VD "INZhEK", Kharkiv, Ukraine, 200 p.

8. Fedulova, I.V. (2010), "Synergetic evolutionary model of innovative development company", *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii*, no. 36, pp. 114-118.

9. Mykytiuk, P.P. (2015), *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva* [Innovative business development], tutorial, PP "Prynterinform", Ternopil, Ukraine, 224 p.

10. Shkarlet, S.M. (2015), *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva* [Innovative business development], tutorial, Chernihivskiy natsionalnyi tekhnolohichnyi universytet, Chernihiv, Ukraine, 308p.

11. *Innovatsii bez ovatsii* [Innovations without ovations], available at: <https://agroday.com.ua/2018/01/24/gryzit-nauku-ukrayina-tretij-rik-vtrachaye-pozytsiyi-v-rejtyngu-innovatsij/> (access date March 19, 2018).

12. *Innovatsii u Khmelnytskii oblasti* [Innovations in the Khmelnytsky region], available at: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm> (access date April 04, 2018).

13. *Prohnoz ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2018-2020 roky* [Forecast of economic and social development of Ukraine for 2018-2020 years], available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250057723> (access date April 05, 2018).

Волощук К.Б., Волощук В.Р. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Визначення стану і ключових передумов формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Методика дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, системний, логічний і матричний підходи. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи: економіко-статистичний – для узагальнити тенденції інноваційного розвитку підприємств; табличний – для наочного відображення результатів дослідження обсягів і джерел фінансування інноваційної діяльності, витрат, видів робіт; абстрактно-логічний – при формуванні висновків і пропозицій; матричний – при визначенні стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Результати. Узагальнено тенденції інноваційного розвитку підприємств в Хмельницькій області та Україні; систематизовані обсяги і основні джерела фінансування інноваційної діяльності, витрати та види досліджень, способи активізації інноваційного підприємництва; виокремлено можливі напрями формування та реалізації інноваційної стратегії підприємства. Встановлено, що ефективний розвиток економіки можливий лише за умови активізації інноваційного розвитку підприємств, який має бути пріоритетним напрямком перспективного соціально-економічного розвитку. Інноваційний розвиток підприємств за умови модернізації, технічного переозброєння сприятиме нарощуванню обсягів виробництва, підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та зростанню добробуту населення, рейтингам, іміджу України на світовому рівні.

Вважаємо, що активізація інноваційного розвитку підприємств потребує комплексного врегулювання. Заходи щодо цього мають стосуватися як необхідності підтримки реального сектору економіки з боку держави, так і стимулювання інноваційного підприємництва. Вважаємо, що нарощування інноваційної активності підприємств і диверсифікація видів науково-дослідної діяльності повинні носити прогнозований характер, забезпечений розробкою чітко сформульованої інноваційної стратегії узгодженої з програмами соціально-економічного розвитку.

Наукова новизна. Удосконалено наукові підходи до формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємств; подальшого вивчення питання формалізації впливу на розвиток економіки; визначення напрямів активізації інноваційного розвитку підприємств для реалізації стратегії соціально-економічного розвитку, яка базується на цілях економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, підвищення інноваційного рейтингу України.

Набули подальшого розвитку: аналітичні інструменти виділення тенденцій та можливостей активізації інноваційного розвитку підприємств для зростання добробуту суспільства на основі ефективної взаємодії держави, науки та підприємницької діяльності; відповідності стратегічним цілям розвитку; формування синергетичного ефекту; створення привабливої системи мотивації діяльності персоналу та прийняття ефективних управлінських рішень; адаптивності до змін зовнішнього середовища; повноти та збалансованості задоволення інтересів зацікавлених осіб.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані підприємствами та бізнесом, науково-дослідними організаціями і населенням для комплексного врегулювання питань підтримки реального сектору економіки з боку держави, так і стимулювання наукового, підприємницького секторів до інноваційного розвитку; розширення асортименту інноваційних продуктів, запровадження нових технологій, процесів задоволення попиту споживачів, освоєння нових ринків збуту, державної підтримки та розробки і реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Ключові слова: держава, інновації, споживачі, продукція, роботи, послуги, продукти, стратегія, підприємство, потреба, економіка, розвиток.

Voloshchuk K.B., Voloshchuk B.R. THE STATUS AND PERSPECTIVES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Purpose. Define the status and key preconditions of creating and implementing of strategy of innovative development of enterprises.

Methodology of research. Dialectical methods of scientific cognition, systematic, logical and matrix approaches are used to achieve the purpose and to resolve problems. General scientific methods are used in the process of research. Among these methods are: economic and statistic method which is used to generalize trends of innovative development of enterprises; tabular method to demonstrate results of research of volume and sources of financing of innovative activity, costs and types of work; abstract and logical to configure the conclusions and propositions; and matrix to define the strategy of innovative development of enterprises.

Findings. The trends of innovative development of enterprises of Khmelnytskyi Region and of Ukraine are generalized. Volume and main sources of financing into innovative activity, costs and types of researches, and ways of activation of innovative entrepreneurship are systemized. Possible orders of defining and implementing the strategy of innovative development of enterprise are separated. There is found out that the effective development of economy as a priority order of perspective social and economic development is possible only on condition of activating of innovative development of enterprises. Innovative development of enterprises would be aimed to modernization, technical rearmament to support extending of manufacturing volume, increasing of effectiveness, and of competitiveness, and arising of citizens' welfare, and improving of image of Ukraine in the world.

We consider, that the activation of innovative development of enterprises demands a comprehensive regulation. Actions on the activation of innovative development of enterprises are related to necessity to support a real sector of economy by the state as well as to stimulating of innovative entrepreneurship. In our opinion, increasing of innovative activity of enterprises and diversification of types of scientific and research activity have to have forecasted features, which are supported by working out of clear innovative strategy, which is ordered to programs of social and economic development.

Originality. Scientific approaches to forming and implementing of strategy of innovative development of enterprises are improved. The following research of issue on formalization of influence to development of economy is improved too. Determining of orders of activation of innovative development to implement the strategy of social and economic development, which is based on purposes of economic increasing and providing of competitiveness of domestic goods in the world market, and arising of innovative range of Ukraine is also improved.

Analytical means of separating of trends and possibilities of activating of innovative development of enterprises to increasing of welfare of society on the base of effective collaboration between the state, science and entrepreneurship, have gained further development. However, further development have gained such issues as accordance innovative development of enterprises to strategic targets of development of enterprises, providing of synergetic effect, creation an attractive system of motivation of personnel, making out of effective management decisions, adaptation to changes of external environment, missing of interests of interested players.

Practical value. Results of research can be used by enterprises and business environment, scientific and research institutions and citizens to activate an innovative development, which demands a comprehensive settlement and is related to necessity to support a real sector of the economy by the state as well as necessity to stimulate scientific and entrepreneurial sectors to innovative development. In the process of using of the results of research it is necessary to take into account that the investment development also demands diversification of innovative goods, introduction of new technologies, meeting the needs of consumers, development of new markets, and support by the state and, working out and implementing of the strategy of innovative development of enterprises.

Key words: state, innovations, consumers, product, works, services, goods, strategy, enterprise, demands, economy, development.

Волощук Е.Б., Волощук В.Р. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Определение состояния и ключевых предпосылок формирования и реализации стратегии инновационного развития предприятий.

Методика исследования. Для достижения цели и выполнения задач исследования использованы диалектический метод научного познания, системный, логический и матричный подходы. В процессе исследования применены общенаучные методы: экономико-статистический – для обобщения тенденции инновационного развития предприятий; табличный – для наглядного отображения результатов исследования объемов и источников финансирования инновационной деятельности, расходов, видов работ; абстрактно-логический – при формировании выводов и предложений; матричный – при определении стратегии инновационного развития предприятий.

Результаты. Представлен обзор тенденции инновационного развития предприятий в Хмельницкой области и Украины; систематизированы объемы и основные источники финансирования инновационной деятельности, расходы и виды исследований, способы активизации инновационного предпринимательства; выделены возможные направления формирования и реализации инновационной стратегии предприятия. Установлено, что эффективное развитие экономики возможно лишь при условии активизации инновационного развития предприятий, который должен быть приоритетным направлением перспективного социально-экономического развития. Инновационное развитие предприятий при условии модернизации, технического перевооружения будет способствовать наращиванию объемов производства, повышению эффективности, конкурентоспособности и росту благосостояния населения, рейтингам, имиджа Украины на мировом уровне.

Считаем, что активизация инновационного развития предприятий требует комплексного урегулирования. Мероприятия в этом должны касаться как необходимость поддержки реального сектора экономики со стороны государства, так и стимулирования инновационного предпринимательства. Считаем, что наращивание инновационной активности предприятий и диверсификация видов научно-исследовательской деятельности должны носить прогнозируемый характер, обеспечен разработкой четко сформулированной инновационной стратегии согласованной с программами социально-экономического развития.

Научная новизна. Усовершенствованы научные подходы к формированию и реализации стратегии инновационного развития предприятий; дальнейшего изучения вопроса формализации влияния на развитие экономики; определения направлений активизации инновационного развития предприятий для реализации стратегии социально-экономического развития основанной на целях экономического роста и обеспечения конкурентоспособности отечественной продукции на мировом рынке, повышения инновационного рейтинга Украины.

Получили дальнейшее развитие: аналитические инструменты выделения тенденций и возможностей активизации инновационного развития предприятий для роста благосостояния общества на основе эффективного взаимодействия государства, науки и предпринимательской деятельности; соответствия стратегическим целям развития; формирования синергетического эффекта; создание привлекательной системы мотивации деятельности персонала и принятия эффективных управленческих решений; адаптивности к изменениям внешней среды; полноты и сбалансированности удовлетворения интересов заинтересованных лиц.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы предприятиями и бизнесом, научно-исследовательскими организациями и населением для комплексного урегулирования вопросов поддержки реального сектора экономики со стороны государства, так и стимулирования научного, предпринимательского секторов к инновационному развитию; расширение ассортимента инновационных продуктов, внедрение новых технологий, процессов удовлетворения спроса потребителей, освоение новых рынков сбыта, государственной поддержки и разработки и реализации стратегии инновационного развития предприятий.

Ключевые слова: государство, инновации, потребители, продукция, работы, услуги, продукты, стратегия, предприятие, потребности, экономика, развитие.